

Obrzędowość narodzinowa na Górnym Śląsku

(izolacja położnicy)

Wielki atut pracy znajduje w przeprowadzonej przez Autorkę skrupulatnej analizie porównawczej. Pogratiulować tu wypada dokładności i przywiązywania uwagi do chronologii badanych zjawisk. Tekst jest wręcz naszpikowany mapami, wykresami i tabelami, w których zorientowanie się wymaga mocnego skupienia, ale doskonale ilustrują one zjawiska, których są ilościową emanacją.

Na bardzo pozytywne podkreślenie zasługuje rozpatrywanie poszczególnych faktów z uwzględnieniem specyfiki etnicznej (historycznej) badanych obszarów. Zauważam w tym wielką erudycję Badaczki – Autorki, dobrze zorientowanej w specyfice kulturowej tego obszaru.

dr hab. Eugeniusz Kłosek, prof. UW

Tu odniosę się do map, które Autorka w znacznym stopniu stworzyła od nowa. Są one czymś na kształt kamieni milowych, i każda, nawet oddzielnie licząc, stanowi autentyczne osiągnięcie naukowe.

dr hab. Zygmunt Kłodnicki, prof. em. UŚ

Agnieszka Pieńczak

doktor etnologii, adiunkt naukowo-dydaktyczny w Instytucie Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Śląskiego w Cieszynie.

Od kilkunastu lat związana z Pracownią Polskiego Atlasu Etnograficznego, współtworzy między innymi serię „Komentarze do Polskiego Atlasu Etnograficznego” (wraz z dr. hab. prof. UŚ Zygmuntem Kłodnickim i dr Anną Drożdż). Jej zainteresowania badawcze dotyczą dziedzictwa kulturowego wsi polskiej (głównie obrzędowości narodzinowej),

promowania i rozwijania *Polskiego atlasu etnograficznego* oraz metody etnogeograficznej.

Uczestniczyła jako wykonawca w kilku grantach, w tym trzech międzynarodowych. Od 2014 roku kierownik projektu naukowego „Polski Atlas Etnograficzny – opracowanie naukowe, elektroniczny katalog danych, publikacja zasobów w sieci Internet, etap I” (zob. www.archiwumpae.us.edu.pl).

Prezes cieszyńskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego oraz członek Sekcji Ludoznawczej PZKO w Czeskim Cieszynie.

Więcej o książce

CENA 52 ZŁ
(+ VAT)

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-8012-966-5

ROZDZIAŁ 1

Metoda etnogeograficzna w interpretowaniu zjawisk kulturowych.

Aspekt przestrzenny i chronologiczny 15

Metoda etnogeograficzna 15

Historia metody etnogeograficznej 15

Możliwości zastosowania metody etnogeograficznej 18

Dotychczasowe próby wykorzystania metody etnogeograficznej w badaniach obrzędowości narodzinowej. Wybrane atlasy etnograficzne i dialektologiczne 25

Atlasy etnograficzne 25

Atlasy dialektologiczne 29

Problem porównywalności omówionych atlasów 36

ROZDZIAŁ 2

Śląsk jako pogranicze etniczne i kulturowe 41

Przegląd dotychczasowych badań 41

Etniczno-kulturowy obraz Górnego Śląska 53

Granice obszaru 54

Sytuacja demograficzna 56

Struktury społeczne 59

Struktury wyznaniowe 61

Sytuacja etniczna 63

ROZDZIAŁ 3

Obrzędowość narodzinowa w perspektywie etnologicznej.

Stan badań nad problematyką izolacji społecznej położnicy 65

Obrzędowość narodzinowa w badaniach ogólnopolskich 65

Początki zainteresowań ludoznawczych i okres międzywojenny 65

Od 1945 roku do współczesności 75

Obrzędowość narodzinowa na Śląsku 79

Początki zainteresowań ludoznawczych i okres międzywojenny 79

Od 1945 roku do współczesności 82

ROZDZIAŁ 4

Obrzędowość narodzinowa w *Polskim atlasie etnograficznym* i *Atlas der deutschen Volkskunde*. Metodyka badań 89

Czas badań 89

Obszar badawczy 90

Sieć badawcza 92

Kwestionariusz badawczy i sposób prowadzenia badań 94

Specyfika badań prowadzonych na Śląsku na potrzeby *Polskiego atlasu etnograficznego* 98

Śląsk ogółem 99

Wybrane wsie Górnego Śląska 102

Interpretacja materiału badawczego – na przykładzie map *Polskiego atlasu etnograficznego* i *Atlas der deutschen Volkskunde* 114

ROZDZIAŁ 5

Polski atlas etnograficzny i *Atlas der deutschen Volkskunde* w badaniach nad obrzędowością narodzinową.

Izolacja społeczna położnicy w społeczności wiejskiej 129

Izolacja społeczna położnicy – spojrzenie badawcze 130

Zakaz przekraczania progu izby 139

Zakaz przekraczania progu domu 146

Zakaz wychodzenia poza zagrodę 153

Zakaz schodzenia do piwnicy 158

Zakaz wchodzenia na strych 164

Zakaz czerpania wody ze studni 169

Zakaz odwiedzania sąsiadów 174

Zakaz udawania się na zabawy wiejskie 179

Częstotliwość występowania analizowanych zakazów izolacyjnych 182

Zakończenie 185

Aneks 1. Miejscowości, w których prowadzono badania nad obrzędowością narodzinową na potrzeby *Polskiego atlasu etnograficznego* 191

Aneks 2. Charakterystyka informatorów we wsiach śląskich zamieszkanym przez ludność napływową (badania na potrzeby *Polskiego atlasu etnograficznego*) 199

Źródła i bibliografia 205

Indeks nazw osobowych 223

Spis map 229

Spis ilustracji 230

Spis wykresów 231

Spis tabel 233

Summary 235

Zusammenfassung 237